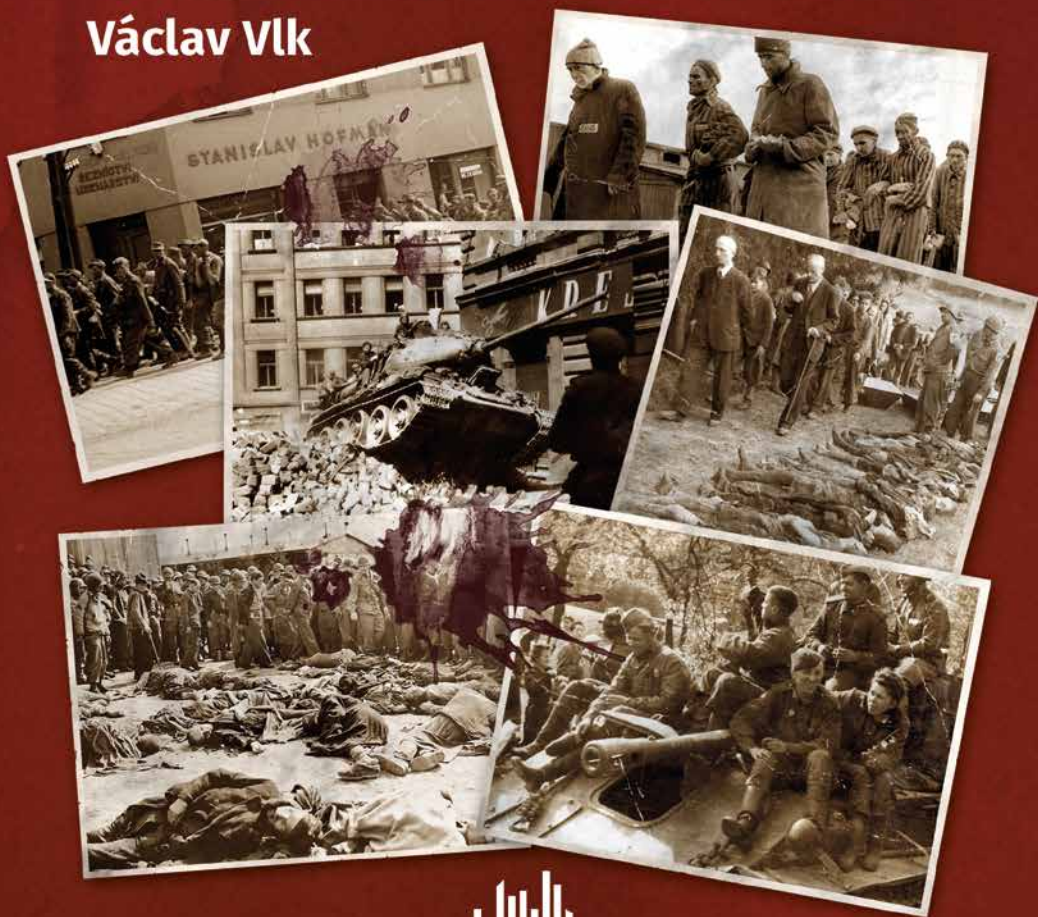

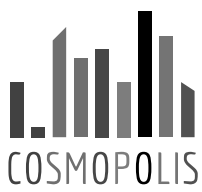
KRVAVÉ DOZVUKY VÁLKY

1945

Konec druhé světové války na českém území

Václav Vlk

KRVAVÉ DOZVUKY VÁLKY

**Konec druhé světové války
na českém území**

Václav Vlk st.

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**.

© Grada Publishing, a. s., 2015

Redakce Luděk Skok

Korektura Dana Řezníčková

Obálka, grafická úprava a sazba Tomáš Brejcha

Vydala Grada Publishing, a. s. pod značkou COSMOPOLIS v Praze roku 2015 jako svou 5887. publikaci

Tisk FINIDR

Grada Publishing, a. s.,

U Průhonu 22, Praha 7

ISBN 978-80-247-5593-9

ELEKTRONICKÉ PUBLIKACE:

ISBN 978-80-247-9799-1 (ve formátu PDF)

ISBN 978-80-247-9800-4 (ve formátu EPUB)

Obsah

I	Ohnivá předehra osvobození	9
2	Pekelná fáze konce války - transporty a pochody smrti ...	51
3	Masakr v Ústí (Massaker von Aussig)	107
4	Živí mezi mrtvými a smrt z porcelánu	167
5	Praha: Vítězství?	233
	Literatura a zdroje	270

Za spolupráci, informace a podporu děkuji:

Dr. Vladimíru Kaiserovi (Archiv města Ústí nad Labem),

Mgr. J. Preclíkovi (Muzeum města Ústí nad Labem),

A. Samkovi, kronikáři z Bělovsí,

Dr. E. Hahnové, historičce,

Dr. J. Čajové, historičce,

J. Čvančarovi (Ústav pro studium totalitních režimů),

Dr. V. Šustkovi (Archiv MHMP),

J. Sankotovi, dějepisáři a oblastnímu historikovi,

Ing. O. Dětákoví, kronikáři obce Srní–Boxgrün,

J. Wagnerovi – redaktorovi Neviditelného psa

a mnoha dalším...

Ohnivá předehra osvobození

1

Až dlouho v noci toho únorového dne 1945 pootevřel strýc Jaroslav vikýř na střeše rodinného domku v Kobylisích na okraji Prahy a škvírou se díval severním směrem. V tu dobu už hlídky kontrolující zatemnění a legitimující opožděné chodce nebyly tak bdělé. Pootevřít vikýř v noci, v protektorátní Praze, a dívat se kolem sebe mohlo být, v předjaří roku 1945, smrtelně nebezpečné.

Tichá Praha ponořená do tmy válečným zatemněním vypadala na pohled jako klidné jezero pod sopkou, která se co nejdříve probudí. Češi čekali, co konec války přinese, protože již bylo téměř jasné, že Německo válku prohraje.

Řady nedávno postavených rodinných domků tramvajáků, drobných úředníků a státních zaměstnanců se táhly nahoru k vozovně. Naproti byla ještě temná pole, vedle vozovny se temně rýsoval Čimický háj. Tam nahoře, za střechami vozovny a kapličky márnice kobylického hřbitova, se na obloze rozlila rudě probleskující záře.

Strýc Jaroslav ovšem věděl, že by měl mít obavy, že je to nebezpečné. Ale nedbal výčitek své ženy, aby slezl dolů, ani proseb své švagrové, mé matky. Ten pohled z vikýře našeho rodinného domku jej fascinoval.

Ze severního směru tam za tramvajovou vozovnou hořelo nebe. Jakoby jakási podivná polární záře. Strýc se cítil být hlavou rodiny, protože můj otec nebyl doma. Táta jako člen odbojové skupiny, která nejprve vydávala ilegální časopis V boj, a pak pokračoval v práci jako

člen vedení ilegální odbojové skupiny Předvoj, měl jiné starosti. Situace kolem něj a jejich skupiny byla dramatická. Část členů Předvoje byla v té době totiž zatčena a uvězněna v Malé pevnosti Terezín, ve věznicí gestapa.

Ilegální organizace pracovaly v důkladném utajení. V té době už většina přeživších odbojářů spolu s ÚVOD a dalšími složkami připravovala pražské povstání.

Jak na severním obzoru za Prahou svítila tajemná záře, lidé z oken vyšších pater a ze střešních vikýřů rodinných domků vyhlíželi tím směrem. Co se to tam proboha děje? Hoří snad Kralupy, kde je „petrolejka“? Nebo chemické fabriky v Ústí nad Labem jako v sobotu 16. prosince 1944? Nebo Záluží, kde se vyrábí syntetický benzin? Ovšem ta záře byla obrovská!

Mnozí doufali, že jim snad něco řeknou další den také sousedé z Dolních Chaber, odkud bylo lépe vidět. Něco strašného anebo možná úžasného se určitě stalo.

Byl totiž 13 únor 1945. Nikdo netušil, že Spojenci právě bombardovali Drážďany. Dělo se to, co by bible popsala jako boží trest: „Nu 16:32, 33:“ „Země otevřela svůj chřtán a pohltila je i jejich obydlí a všechny lidi, kteří byli s Koráchem (a provinili se proti Bohu), i všechny majetek. A sestoupili do podsvětí zaživa se vším, co bylo jejich, a země se nad nimi zavřela; zmizeli zprostředku shromáždění... Země otevřela svůj chřtán a pohltila je...“

Tak by mohla bible popisovat i osud Drážďan.

Když se za další dny Češi dozvěděli, co se stalo, cítili zadostiučinění, ale také hrůzu. Totéž mohlo čekat i je, pokud se věci vyvinou špatně. Mnozí se také obávali o své blízké. Věděli, že v Drážďanech bylo také známé nacistické vězení, kde byli často popravováni Češi. A také že tam pracuje mnoho totálně nasazených Čechů.

Tehdy se mohli lidé jen dohadovat. Dnes si máme možnost přečíst zápisky lidí, Čechů, kteří tam byli v době náletu na Drážďany. Vybereme si je z knihy „Zapomenuté pohraničí“, vydané u příležitosti 710. výročí založení obce Šumvald u Uničova (autoři: J. Kouřil, J. Bartoš a J. Čajová. Nakl. JANUA):

Drážďany po bombardování

Zdroj <http://www.kingsacademy.com>

Jak se píše v knize a jak podklady zpracovala historička dr. Čajová, rodáci z Uničova byli v době náletu totálně nasazení v Drážďanech anebo věznění v místním nacistickém vězení, kde čekali na popravu. A tam také zažili nálet na Drážďany osobně.

Zprávy o tom, jak to probíhalo a co se dělo, podal například severomoravský rodák Josef Kryl, který přežil bombardování jako zázrakem v táboře staré cihelny, která snad pro svůj kulovitý tvar odolala náporu tlaku a vydržela téměř nepoškozena na okraji města. Šťastně uprchl také F. Kropáč z Troubelic z pověstné věznice Matylda a další.

Troubelice a Uničov leží v Olomouckém kraji. Krátká informace o obci, odkud pocházela část mužů, jež zastihlo bombardování v Drážďanech, a o době nacistické okupace z kroniky Z dějin Troubelic v letech 1938–1945 zde:

10. října 1938 byla obec obsazena německým vojskem a začleněna do tzv. Sudet. V Troubelicích vzniklo německé komisařství působící i pro okolní vesnice. Němci odstranili všechny české nápisy, zakázali

činnost českých spolků, zavedli vázané hospodářství (potravinové lístky, poukazy na textil). Po přepadení SSSR (22. 6. 1941) byl u železničního nádraží v Troubelicích zřízen zajatecký tábor pro sovětské vojáky. Trpěli hladem a lidé z obce jim tajně pomáhali. V roce 1943 bylo v obci zabaveno 24 hospodářství i s dobytkem (na hospodářství byli dosazeni jihotyrolští Němci, kde mnohde pro „nové majitele“ museli pracovat původní majitelé jako zemědělstí dělníci) a uzavřeny všechny živnosti. Němci také zrušili českou měšťanku a vytvořili zde německou školu, do níž museli rodiče zapsat své děti, jinak jim hrozilo vězení. Učili zde němečtí učitelé.

I v této obci vzniklo odbojové hnutí. Členové odboje opatrovali zbraně, léky, finanční prostředky, pomáhali uprchlíkům a rodinám, z nichž byl někdo vězněn ve fašistických věznicích a koncentracích. Řada členů odboje byla gestapem odhalena a uvězněna. Deset z nich bylo popraveno. Nejtragičtější byl osud skupiny čtyř mladých občanů Troubelic, kteří byli spolu s dvanácti dalšími odbojáři z okolních obcí zastřeleni na vojenské střelnici u Bratrušova 31. 3. 1945, necelé dva měsíce před koncem války – bez rozsudku a tajně.

6. května 1945 byla obec osvobozena Rudou armádou.

Přeživší a uprchlí vězni vyprávěli:

V celách byli vězňové po čtyřech. V jedné z nich byli V. Šenk ze Šumvaldu, F. Kropáč a J. Pospíšil z Troubelic a J. Dubový z Lazců (blízká vesnice). Ve vedlejší cele Jar. Konečný ze Šumvaldu, Jos. Malínek z Troubelic a dva neznámí.

Události byly prvně popsány v severomoravském týdeníku roku 1947 podle výpovědi politického vězně ing. C. R. Petříka: „Zkáza věznic Matyldy“.

... „Člověk je tvor, který se smíří se vším,“ říká se, i se šibenicí, nebo po našem vězeňském způsobu se sekyrou, která nás většinou čekala. Ať si to bral, jak chtěl, vždy to stejně skončilo. Za rozšiřování tajné protistátní organizace, za získání členů, za podporování nepřítelů, vše byla příprava k velezradě a končilo to vždy stejně.

Ale zde v kobce ti nezbylo nic než vzpomínky a snad plány. A o domově se mluvilo v kobce č. 116 právě večer 13. února 1945, kdy jsme

ani netušili, že je to náš poslední večer ve věznici Matyldě. Hovořilo se dlouho do noci, každý o svém domově, o Šumvaldu, Troubelicích, Václavově...

Ztichla věznice, venku byla jasná únorová noc, zdálo se, že už bude v Drážďanech jaro. Ztichla i cela 116.

Blížilo se k půlnoci, když ticho porušily poplašné sirény. „Nálet!“ Budí nás Jenda a ostatní se probírají ze spánku, protahují si údy, ono se na podlaze nespí nejlépe, máš-li boty pod hlavou.

Spíše ze zvědavosti než z povinnosti hlásané vězeňským řádem vstávají, aby se podívali na tu krásu. Padáčeků přibývá, světla s nimi, vidíš krásně celé město slavnostně osvětlené a všichni jsme němí tou nádherou ohňostroje, za který měly Drážďany zaplatit tak draze.

I červená světýlka se objevila a klidně plavala nad námi po obloze. „A už je sypou! Ale daleko!“ ulevuje si kterýsi. Cítíš, jak napjatě a tiše očekává velké město, skryto kdesi pod tmou noci, tvrdé rány války.

Vlny výbuchů se blíží. Dunivý rachot v dáli je provázen třeskotem skla v okolí. To tabulky se vysypávají tlakem vzduchu. Sypou se zápalné bomby kolem nás.

Spokojeně a stejnoměrně hučí ve výši letadla. Před námi ukazuje jedna zápalná bomba, co dovede.

Usedla si na půdě těsně u komína. Vztekle prská svoje sliny do okolí. Kštice její zapálila již mansardu a zavrtává se do stropu pod sebou. Zřejmě touží po zařízeném bytě, v 5. poschodí již si posvítla na veškerý nábytek v pokoji, který zhltila v okamžiku. Ještě nepohltila zcela dveře, když se propálila do ložnice ve 4. patře, kde si ustlala v peřinách, možná ještě teplých.

Zatím siréna oznámila konec náletu a lidé se odkudsi vynořují a spěchají do svých bytů.

Ale zdá se, že ještě visí něco ve vzduchu. Slabé hučení vzbuzuje nedůvěru. Tu naráz bomba, druhá, třetí a dále vlna za vlnou.

Uvědomujeme si, že skončila přestávka po prvním dějství.

Teď letadla nalétávají, vlna za vlnou, ke zničení pyšných Drážďan, hrdých na svoje obchodní úspěchy i v zámoří. Slyšíme zřetelně

svištění padajících bomb, snažíš se vypočítat výšku letadel, ale nedaří se ti to, protože se nemůžeš za nic na světě soustředit.

Svištění je stále jasnější, slyšíš ho v přestávkách mezi strašlivými detonacemi. Cítíš, jak se pomalu metr za metrem přibližuje smrt.

Okno dávno vypadlo, střechy dříve zasklené jsou pokryty oblohou. Vítr způsobený požárem nám věje prach a písek oknem do cely. Vzduch je plný kouře a tepla a padá símě války.

Musí to být strašná rána, když dubové dveře praští a vyletí dokonce i sám železný rám ze zdi! Cosi nás vmáčklo do rohu ke dveřím, tlačíme se tam jako ovce v bouři. Kolem svět hoří, silná Matylda z pískovcových kvádrů, spjata hustými stěnami kobek, odolává zřícení, svíjí se, praská v bocích, houpe se údery, jež zasahují i ji. Letecký motor, hvízdnutí, mohutný výbuch, cítíš, že tě cosi vyzvedlo od podlahy.

Žiješ? Zdá se, že ano, protože sleduješ další peklo. To si právě střecha té vysoké budovy sedla na dvůr. Teď padají na stropy nad námi zápalné bomby a slyšíš, jako by někdo házel hrách na tenkou desku nad tebou.

Z cel je slyšet zoufalé volání, praskot rozbíjených dveří, lámaných stolů a laviček. Demolovali jsme též své chudé zařízení, bohužel dveře jsou pevnější, než si myslíme. Vzduch je horký k zalknutí, věznice celá hoří.

Nadarmo bušíme na dveře. Prožíváš dlouhé vteřiny před smrtí a čekáš, kam dopadne teď ta bomba, která tak zřetelně hvízdá, a kam ty další... Před očima ti probíhá tvůj život, tvojí drazí a tvé potřebné plány.

Kdosi otevírá celý klíčem dozorce, který zaplatil horlivost ve službě životem, když nechtěl vydat klíče.

Některé cely není ale možné otevřít, zámky jsou pokřiveny, nelze jim pomoci. Tam jsou také naši. Sbohem!

Již hoří podlahy a schody, plamen šlehá odspodu, šplháme po travězách, zápalné prskavky poskakují z místa na místo. Jen dolů, někam do sklepů, ven!

Jsi v přízemí, probíháš plameny, mříže brány jsou rozevřeny, ale za nimi jeden plamen, jako rozdmýchaná pec, jako výheň. Kam?

Někteří vbíhají do plamenů, buď smrt, nebo svoboda. Couváme do podzemí věznice, kde řádí požár na chodbách, skladištích materiálu.

Klopýtneš přes omdlelé. Za tebou plamen, ty s mokrým kapesníkem na tváři, bez kabátu, vše jsi zahodil, hrstka lidí je stlačena v podzemní místnosti, dále to nejde.

Kouř tě zbavil rozumu. Všichni již leží na zemi, ústa na chladivém betonu. Češi, Němci, Italové, Francouzi, vězňové, vojáci a dozorcí pohromadě pod sesutou věznicí.

Uvědomuji si, že mačkám v ruce malou fotografii z domova. Ta jediná mi ze všeho zbyla. Posunul jsem se na zemi a narazil hlavou na železný rám vzduchového větracího kanálu podzemí.

Závěr poklopu je zabetonován do podlahy. Spolu s přítelem z Litovle pokusíme se malou pumpičkou vydrolit beton kolem závěru. Máme málo sil, beton se drolí pomalu a závěr je zabetonován železným křížem v podlaze. Kříž je přichycen šroubkem.

Když se pumpička přerazila, zdála se situace zpečetěna. Beton nepovolil.

Ale zázraky se dějí, poznal jsem to, když se uražený vzdušník pumpičky svými vnitřními závity dal nasadit na hlavici šroubu a šroub se otočil.

Rychle byl poklop otevřen a nastal silný tah větracího komína, kde nahore všechno hořelo. Nasával se sice horký kouř z okolí, ale chladný čerstvý vzduch se táhl při podlaze. Téměř všichni omdlelí se zakrátko probrali a začali uvažovat, jak ven.

Vzdušným kanálem to nešlo, řítit se do něho shora horký popel. V okolních skladištích nalezeno nářadí a jím dozorcí a vojáci vylámali otvor ve zdi svým „spoluvězňům“.

A když se již šerilo nad hořícími Drážďany, vyklouzlo vylámaným otvorem na svět několik přátel početné družiny zatčených členů organizace, zatímco Matylda pohřbila v sobě řadu našich nejlepších přátel.

Tento zázrak zachránění si každý náležitě uvědomil při pozdějším útěku městem mezi hořícími budovami a ohořelými mrtvolami. Cítil se jak znovuzrozen, s novou nadějí a na svobodě, ačkoliv se nad ním vznášel trest smrti, třebas jen pro útek z věznice za bombardování,

Oběti bombardování v Drážďanech

Zdroj Wikimedia Commons

a kul další svoje osudy, které se v tak mnoha případech rozplynuly na obsazených hranicích protektorátu. Ukázalo se, že to byl jen článek řetězu, který byl pak ještě nekonečně dlouhý.

Čest budiž všem, a obzvláště přátelům z Nemile, Troubelic, Šumvaldu, Písařova...

„Vzpomínáme na vás a nezapomeneme!“

Tolik úryvek z paměti účastníka ing. C. R. Petříka.

K tomu krátký popis osudu dvou šťastných krajanů, Fr. Kropáče a Josefa Pospíšila z Troubelic, jimž se přes uvedené překážky po pěti dnech plných obav z prozrazení podařilo šťastně se vrátit do rodné obce. Cestou byli třikrát vyšetřováni pro podezření z útěku, ale František Kropáč mluvící dobře německy se hrubě dožadoval ochrany jako „bomben-beschädigt“ – jako poškozený bombardováním.

Štěstí měli obyvatelé cely František Kropáč, Josef Pospíšil z Troubelic, Václav Šenk ze Šumvaldu a Jaroslav Dubový z Lazců, že se jim společným úsilím podařilo vyprostit se proraženými dveřmi na chodbu.

Zabouchali na pevné dveře cely nešťastných sousedů a pádili mezi prvními do neznámých hořících Drážďan.

Opálení žárem snažili se dostat neznámými ulicemi ven z města, z „hirošimského pekla“. Zahynulo zde o 50 tisíc lidí více než v Hirošimě. (Počet mrtvých je dodnes neznámý, údaj je převzat z propagačních materiálů nacistů, které tehdy všichni brali za pravdivé. Dnes se mluví o 15–25 000 mrtvých.)

Shodou okolností byl jedním letcem nad Drážďany František David z Bohuňovic, tehdy pilot anglického letectva, známý moravským zemědělcům jako výkupčí a odhadce dobytka při svodech v Uničově.

V hrůzném tom pekle se první z uvedené čtyřky ztratil V. Šenk. O něco později Jaroslav Dubový. Byli zachyceni a domů se vrátili až po 9. květnu.

F. Kropáč a J. Pospíšil se velmi těžko dostávali z neznámého velkého města. Časované bomby a hořící asfalt, to vše jim ztěžovalo orientaci. Částečně si oddechli do rána na hřbitově, schováni za pomníky. Ráno se vydali směrem na Pirnu. Předtím svlékli zahynulé civily (mrtvoly) a oblékli si jejich šaty, aby nebyli nápadní trestaneckým oděvem. Vydávali se dle okolností za nasazené na práci v Drážďanech, jimž vše shořelo a chtějí se vrátit domů.

V té době byl hořící obzor na severovýchodě vidět i z krušnohorské vesničky. V tomto jaře roku 1945, odhadem tak o dva měsíce později, jak mi vyprávěli místní sudetští rodáci, v hlavní obytné světnici rozlehlého selského horského stavení v obci Boxgrün – Erzgebirge (v Krušných horách), připravovala selka, sudetská Němka, svým dvěma nepřiliš vítaným návštěvníkům snídani. Dva důstojníci SS jedli a o něčem se radili. Když před pár dny přitáhli, měli s sebou dvě zajatkyně. Mladé ženy, snad Rusky, obě hovořily jak rusky, tak německy a snad i francouzsky. Byly hubené, ale celkem čisté, a jistě že nesnídaly u stolu a že v noci spaly na slámě ve stáji.

Horská vesnice Boxgrün – Srní dnes

Foto autor

Selka nebyla ze dvou zajatkyň nikterak nervózní. V horské vesnici v Sudetech byli, tak jako prakticky ve všech zemědělských usedlostech, zajatci na práci. Muži byli v armádě a někdo na polích pracovat musel. Byli to Francouzi, snad Holanďani, nějaký Bulhar, možná Italové. To už nikdo přesně neví. Podle hlášení nacistických úřadů na jaře 1944 bylo nasazeno v Sudetské župě jako pracovní síla 48 808 Rusů a Poláků, 43 686 Ukrajinců a Bělorusů a také 19 346 Francouzů, jako váleční zajatci pak 26 918 Rusů, 1557 Poláků, 2129 Ukrajinců a Bělorusů a rovněž 20 041 Francouzů.

Zpočátku byli zajatci pro celou ves ubytováni v jedné nevytápěné velké místnosti na statku uprostřed obce, kde je hlídala stráž. Pak byla trvalá hlídka odvolána a stráž byla jen občasná a zajatci spali po domech. Jistě že ve stájích anebo chlévech, to se kontrolovalo! Nebyla vzácná udání na to, že někteří sudetští Němci dokonce snídají a obědvají u jednoho stolu (víc jich většinou v domě stejně nebylo) se

zajatci. NSDAP takové chování kontrolovala a případně náležitě trestala. Zajatec je totiž jen mluvící otrok-podčlověk.

Selku tedy oba esesáci a jejich dvě zajatkyně ani moc nepřekvapovali. Poslouchala na půl ucha, co si oba muži povídají, když najednou zbystrila pozornost. Jeden z mužů pravil: „Tak zítra půjdeme. Jen je potřeba to vyřídit s téma ženskýma.“

Myslel ony dvě ruské zajatkyně, které s sebou táhli, jak říkali, už od Leningradu. Jako tlumočnice. I když nebylo naprosto jasné, zda ty Rusky jsou Židovky anebo ne, bylo přísně zakázáno mít pohlavní styky árijců s podřadnými rasami. Každý znal norimberské zákony.

A nejen to. Když jednou potřeboval jeden zajatec v zimě za mrazů k lékaři (byla na něm vlastně závislá sudetská rodina, kde otročil) a sešel dolů do údolí 5 km k autobusu, nechala jej jedna aktivní Němka z autobusu vyhodit, i když by stál jen na schůdcích. Protože podle ní zajatec stejně jako Žid nemá právo jezdit německou hromadnou dopravou. Přes opatrné protesty jeho doprovodu musel ven do mrazu a jít pěšky.

Selka byla zvědavá, co s ženami chtějí udělat, a oba esesáci bez rozpaků odpověděli, že už jim na nic nejsou, že už bude konec války, a tak je někam vyvedou a tam je zastřelí.

Selka se zděsila. Jak z té představy, tak, jak si můžeme domyslet, lidsky pochopitelně z toho, co bude vesnice dělat s dvěma mrtvolami. Ve vesnici není ani hřbitov, a navíc je konec války na krku. Co až přijdou Rusové?

Tak se pustila s oběma esesáky do diskuse. Aby je nezabíjeli a proč je vlastně chtějí zabít?

„Co bychom s nimi asi dělali?“ odporoval esesák. „My jdeme ke svým, a navíc nemáme ani jídlo. Kdo by je živil?“

Selka řekla, že jídla mají dost, tedy hlavně brambor, a ukázala jim „krecht“ naplněný bramborami. Takže jíst mají co. Oba nacisté se nakonec dali přesvědčit a Rusky milostivě nezastřelili. Obě Rusky pak prý zůstaly na statku. Co se s nimi pak stalo, už není známo.

Z této vesnice bylo zařazeno do odsunu zpočátku jen několik rodin, postupně pak odcházely další a v sedmdesátých letech už byla